

A LITERATURA GALEGA ENTRE 1975 E A ACTUALIDADE

1. Antoloxía de textos

1

Dos gregos aprendín que ríos e regatos

Dos gregos aprendín que ríos e regatos son deuses que abandonan por veces os seus pazos e gozan con vagar camiños e meandros, regueiros e fervenzas, torrenteiras e saltos.

Así que non me enganas, oh Miño derrubado no límite do inverno, alá no fin de Marzo, que sei que te apresuras, que sei que vas de paso, a ollar polas ribeiras, nas árbores dos campos, a dádiva de Abril, os galanos de Maio.

MANUEL FORCADELA, *Morte do fadista* (2000)

3

Miña nai traballa nunha fábrica de conservas

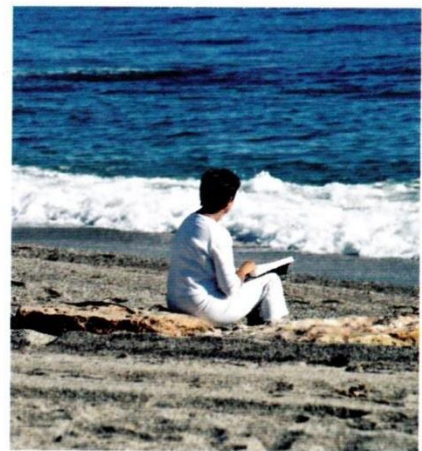
Miña nai traballa nunha fábrica de conservas.
Un día miña nai díxome:
o amor é unha sardiña en lata. ¿Ti sabes
como se preparan as conservas
en lata?
Un día miña nai díxome: o amor é coma unha obra de arte
en lata.
Filla
¿sabes de onde vés? Vés
dun viveiro de mexillóns
en lata. Detrás da fábrica, onde podrecen
as cunchas
e as caixas de peixe. Un fedor imposible, un azul
que non vale. De alí vés.
Ah! dixen eu, entón son a filla do mar.
Non.
Es a filla dun día de descanso.
Ah! dixen eu,
son a filla da hora do bocadillo.
Si, detrás, entre as cousas que non valen.

LUÍSA CASTRO, *Baleas e baleas* (1988)

2

María

maría
tres silabas nos beizos
preñadas
de vento/
maría
nome elemental
para escribilo nas paredes
–esprai nos dedos–/
maría
espiral
na
noite
silencio/
maría
corpo concreto
maría
muller:
nas rúas
e...
maría
ti
e eu
espallados
por galicia

MANUEL M.ª ROMÓN (Grupo Rompente) (1979)

4

Hai veces...

hai veces que sendo feliz,
estando triste,
agardo que volvas,
que regreses a estas mans e a esta voz,
que regreses a este corpo,
con tantas indecisións e madrugadas.

RAFA VILLAR, *O devalo do mar*

5

Ás veces digo amor

Ás veces digo amor
e só teño silencio
ás veces digo patria
e sei soamente que esta é a terra que nos deron
e nela asento os meus pasos para sempre
sen máis preguntas ensarillando o vento
ás veces digo amor
e ninguén fala
e segue o tempo caendo lentamente
medido polo espasmo do reloxo
e ti pasas
sen mirar sen me mirar

como un fantasma enviso aqueloutrado
sen me ver
e sigo un pouco máis
calada
levo o selo do teu desleixamento sobre os beizos
e sinais no meu brazo da túa ausencia
levo o rostro mancado e os dentes malferidos
de tanto afastamento
ás veces verto os ollos sobre a terra
miro de esguello a fiestra do suicida
repito amor
e só ecoa o silencio no baldeiro.

PILAR PALLARÉS, *Sétima soidade* (1983)

6

Crime en Compostela

Deron unha volta completa pola rúa do Franco –convertida nun formigueiro de estudantes en permanente homenaxe a Baco–, rememoraron acontecementos do tempo que levaban sen verse (máis de dous anos) e intercambiaron algunhas anécdotas e historias triviais; pero moi pronto a conversa regresou ó presente, da man de Nirvardo.

–Pensou Teresa que, se o seu home é culpable, a súa aventura con Aurelio sairía á luz?

–Si, pensouno. E, se se proba que o seu home é o culpable, non ten inconveniente en que todo saia ás claras. E no caso de que non o sexa..., quizabes tampouco lle importe moito, non o sei.

–Esa é a primeira cuestión que se formulou e que aínda está investigando a policía, supoño, tal e como mandan os canons; pero eu coido que non é a pregunta correcta neste caso. Para min, que aquí arden outras ceras...

–Non obstante, o común é que ninguén mate por nada. Se alguén matou a Aurelio, tivo que ser por algo, por gañar, por defender ou por castigar algo, polo que sexa, pero ten que haber un motivo. O que pasa é que non sempre é doado de descubrir.

–O motivo é o que fai que tódolos crimes sexan imperfectos, non?

–O crime perfecto é o que non se comete. Alfred Hitchcock comparábao co matrimonio perfecto, que tamén existe mentres a un non o atrapan, mentres un non casa.

Separáronse diante da renacentista fachada do Colexio de Fonseca, sede hoxe en día do Parlamento Autonómico. Carlos Conde subiu cara ó Palacio de Raxoi, onde quedara cun conselleiro. Nirvardo Castro deambulou polas rúas da Raíña e do Franco, as dúas ben concorridas, e ó pouco, sen darse de conta, atopouse de volta no punto de partida: a praza de Fonseca. Avistou sobre a dereita, ó fondo, a praza

do Obradoiro, inconfundible, e cara a ela se dirixiu. Non estivera alí desde que, con quince anos, o trouxeran nunha excursión organizada polo Seminario de Mondoñedo, pero recordábao todo.

Avanzou ata o centro da praza, cara ó Hostal dos Reis Católicos. Os seus coñecementos culturais, irregulares e moi descoidados, abundaban para percibir que se atopaba nunha das prazas máis prodixiosas do mundo e quizabes a única que reunía semellante variedade de estilos á vista: o románico arcaizante da portada do Colexio de San Xerome –hoxe Reitoría da Universidade–, o barroco exuberante e curvilíneo da fachada da catedral, o plateresco requintado do Hospital Real –agora hostel de cinco estrelas– e o neoclásico frío e sereno do palacio de Raxoi; harmonía de séculos e estilos imposible de igualar.

E por se todo isto non chegase, alí estaba, no fondal, a carón da catedral, o sobrio palacio de Xelmírez, cunha parte antiga –á que se accede desde a praza do Obradoiro– que está considerada como a obra máis sobranceira da arquitectura civil da Idade Media.

CARLOS G. REIGOSA, *Crime en Compostela* (1994)

O lapis do carpinteiro

Está arriba na galería, escoitando os merlos.

Carlos Sousa, o periodista, dixo grazas cando ela o convidou a pasar co aceno dun sorriso. Si, grazas, pensou mentres subía a escaleira, na porta de cada casa debería haber dous ollos coma eses.

Sentado nunha cadeira de vimbio, a carón dunha mesa [...], coa man pousada no libro aberto [...], o doutor Da Barca miraba cara ao xardín, envolto nunha aura de luz de inverno. A estampa sería apracible de non ser que respiraba por unha máscara de osíxeno. O tubo que o unía coa bombona colgaba sobre as flores brancas das plantas de azalea. [...]

Cando se decatou da visita, alertado polo renxer das táboas do chan da sala, o doutor [...] ergueuse e retirou a máscara cunha sorprendente axilidade [...]. Era alto e ancho de om-

bros, e mantiña alzados os brazos en arco. Semellaba que a súa función máis natural era a do abrazo.

Sousa sentiuse perplexo. Levaba a idea de ir ver un agonizante. Afrontou incomodado o encargo de arrincarlle as derradeiras verbas a un ancián de vida axitada. Pensaba escoitar un fío de voz incoherente, a loita patética contra o mal de Alzheimer. Endexamais puidera imaxinar unha agonía tan luminosa, coma se en realidade o paciente estivese conectado a un xerador. Non era ese o mal, pero o doutor Da Barca tiña a beleza tísica da tuberculose. Os ollos agrandados como lámpadas veladas de azul. Unha palidez de louza, vernizada en rosa nas meixelas.

Velaquí tes o reporteiro, dixo ela sen deixar de sorrir. Fíxate que novíño.

Saxo tenor

(A cada pouco escóitase ó lonxe o monótono fungar das sirenas erguéndose fachendosas sobre o rebumbio rutineiro do tráfico, e máis preto, alí mesmo xa, sobre o enlousado da rúa, o bater duns pasos achegándose. Dous homes dobran a esquina e intèrnanse na encrucillada. Un é velloco e cano, e o outro está na flor da madureza. O vello portado cun frac choqueirón e provisorio, do que destaca sobremaneira unha paxarela vermella, das de lazo, salpicada de lunares brancos, o que lle imprime á súa figura un certo aire de louco ou de pallaso. O outro viste con coitada informalidade e còbrese cunha gabardina longa, das de cinto.)

O TÍO SAM: Non esqueza o que acordamos. Nome completo, alcume e retrato. O meu e o dela. Tome nota Ramón Freire Taboada, alias «O Tío Sam» e Hortensia Fontes López, alias «Rita Hayworth». En primeira páxina e en letras ben grandes. ¡Vai saber ese cabrón o que é bo! *(No medio da praza xa.)* Mire, aquí foi onde mataron o rapaz vai para dous anos e onde onte veu morrer ela.

O HOME GRIS: Por que di veu morrer? Matárona, non?

O TÍO SAM: Si, pero... eu enténdome. Como é que me dixo que se chamaba?

O HOME GRIS: Quen? A tipa esa?

O TÍO SAM: Non, ela non, vostede.

O HOME GRIS: Non llo dixen.

O TÍO SAM: Pois non o faga! Canto menos saibamos un do outro, mellor. E non era unha tipa, era unha señora. ¿Impórtalle que así, entre nós, lle chame Johnny?

O HOME GRIS: Por que me habería de importar?

O TÍO SAM: Quen sabe? O mundo está cheo de xente moi rara, e non a todos lles gusta que os chamen por un nome distinto ó que teñen de seu. A min é que sempre me tirou moito todo o americano, e de aí que lle poña á xente nomes de alá. De coñecidos, ou de famosos. Vostede lémbreme a alguén a quen apreciei moito. Era de Cincinnati, e chamábase así, Johnny. Traballaba para a mafia, ¿sabe?, pero era legal cos amigos coma poucos. ¿Dixenlle xa que, aquela noite de marras, mentres pasaba o que pasou, puñan na española *Un tranvía chamado desexo?*

O HOME GRIS: Dixo. Do que aínda non soltou prenda foi do resto.

O TÍO SAM: Cada cousa ó seu tempo. O que é a vida, ¿non si, Johnny? Ás veces relebrando todo, teño chegado á estraña conclusión de que, no fondo, aquela non tería sido unha noite moi distinta a outra calquera, se non fose porque... ¿Como se chama o tipo ese célebre da camiseta suada?

O HOME GRIS: Brando, Marlon Brando.

O TÍO SAM: O actor non! O personaxe!

O HOME GRIS: A miña cultura cinematográfica non dá para tanto.

O TÍO SAM: É un nome ruso. Ou, mellor dito, polaco, Stranski ou Polanski... ou algo así.

O HOME GRIS: Kovalski!

O TÍO SAM:... Iso é! Kovalski! Ben! Pois xusto no momento en que o tal Kovalski ese lle espetaba á súa cuñada aquilo de... *(Para si)*... mais ou menos... «Xa está ben, Blanche, deixa de provocarme. Eu son cento por cento americano, nacido e criado no país máis grande do mundo e orgulloso de selo, así que non me chames polaco», o cabrón ese que tanto presume de bo e de honrado e a quen eu coñezo tal como verdadeiramente e, colleuna a ela polo brazo e... ¿Prendeu xa o aparello?

O HOME GRIS: Non, aínda non...

O TÍO SAM: Pois préndao, ¿a que agarda?

(O home faille caso. Quita un magnetófono pequeno dun dos petos da gabardina e pono en marcha.)

ROBERTO VIDAL BOLAÑO, *Saxo tenor* (1991)

